

Riin Ehin, Madis Peil, Aro Kütt

Meie küla kokaraamat

Värati 2009

Koostajad: Riin Ehin, Madis Peil, Aro Kütt

Retseptid: Riin Ehin, Madis Peil, Aro Kütt,
Varje Kütt, Rein Kütt

Otseemalt või kaudsemalt aitasid kaasa

(tähestikulises järjestuses):

Helja Ehin, Tiina Ehin, Olle Horm,
Mart Parv, Viia Parv, Ingrid Peil, Kristjan Peil,
Margus Peil, Epp Tuisk, Katrin Velleste,
Raul Velleste

Fotod: Madis Peil, Riin Ehin, Aro Kütt,
Olle Horm, Ingrid Peil

Kujundus: Argo Sieger

© **Värati arenduse OÜ**

Värati küla, Tõstamaa vald, 88120 Pärnumaa

info@varati.ee

www.varati.ee

Turundus ja müük: Pandekt OÜ

Merivälja tee 5-E206, 11911 Tallinn

info@pandekt.ee

www.pandekt.ee

ISBN: 978-9949-18-424-8

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
---------------------------	---

HOMMIKUSÖÖGID

Herkulapuder õunte ja vahtrasiirupiga	10
Herkulapudru pannkoogid.....	11
Varje pannkoogid.....	12
Rukkijahu pannkoogid	13
Väikesed omletid	15
Auguga sai	16
Õhuline maapiimaomlett	18
Isetehtud müsli	20
Tatrapuder praetud sibula ja küüslauguga	21

LEIB JA SAI

Varje koduleib	26
Vanaaegsed köömnepükklid.....	28

EELROAD JA SUUPISTED

Värati pesto	34
Maailma kõige maitsvam taim	35
Vitamiinisalad	36
Salat päevalilleseemnete ja parmesaaniga	37
Haugimari	38
Reinu siiaakiline	39
Varje delikatessräimed	40
Kuivatatud räimed	41
Ingveriräimed.....	42

Grillitud räimed	43
Karpkala tarretises	46
Praetud hõbekoger marinaadis	46
Linaskinaha tšipsid	47
Aro suitsuangerjas marinaadis.....	48
Riini marineeritud angerjas	49
Värati kogreribi marinaadis	50
Rõstitud lavašš	52
Kamaratikud	53
Metskitse sisefilee	54
Pohla chutney	54
Punase sõstra chutney	55
Singivõileib	55
Üleküpsetatud peedid	56

SEENE- JA TAIMETOIDUD

Sirmikušnitslid.....	62
Sirmikutega täidetud paprikad ja tomatid	64
Tatrapudru ja grillitud aedviljaga täidetud tomatid	66
Ilmalihata kotletid	67

SUPID

Tomatisupp	73
Nõgesesupp.....	74
Päikesepaiste supp	76
Ahvenasupp	78
Supp karpkalast	80

Koorene räimesupp	81
Seenesupp	82
Kukeseene seljanka	84
Borš	86
Hartšoo	88
Hernesupp suitsutatud lambajalaga	89
Hanepuljong	90

PASTA

Pasta keetmine	96
Ilus aedviljapasta	97
Kevadine pasta	98
Pasta suitsukana kastmega	99
Väga lihtne pasta lihapallidega	100
Pasta mittemillestki	101
Pasta spinati ja sidrunimahlaga	103

KALA

Keeduräim	108
Praeräim	109
Räim tomatis	110
Grillitud angerjas	111
Linask juustuga	113
Kotlet hõbekogrest	114
Ahjusiig	115
Ahjulõhe	116

LINNUD

Kana lõkkepotis	122
Metspardid ja -hane pajaroog punase veini kastmes	124

Hiina söök	128
Hanepraad	130

LIHA

Šaslökk	136
Kebab	138
Praetud lambamaks ja lambasüda	139
Guljašš lambalihast	140
Kogu tõe suitsulambajalast	142
Pilaff	144
Mardi pikitud lambajalg	146
Röövlipraad	148
Azuu	150
Oltsi potiliha	152
Suitsuahju tõsine väärkasutamine	153

MAGUSTOIDUD

Maasika-vahukooretort	158
Kaerahelbe küpsised	159
Kuninganna kohupiimatort	160
Vaarika-kohupiima kreem	162
Rootsi kook	163
Siilitort	165
Piparkoogi tiramisü	166

JOOGID

Kevadine verepuhastaja	172
Suvine õlleasendaja	173
Sügisene tervisetooja	174
Glögi värsketest jõhvikatest	175

Sissejuhatus

Mis Te arvate, mis on iga raamatu kõige igavam osa, mis reeglina vahele jäetakse? Tundub, et see on sissejuhatus. Tavaliselt ei ole sissejuhatus tarvilik mitte lugejale, vaid raamatu autoritele, kes peavad vajalikuks selgitada, miks nad teisi inimesi selle raamatuga vaevavad ja avaldavad üksiti tänu kõigile, keda nad tunnevad. Olgem ausad, see on kokkuvõttes väga hale.

Seega, ainus vähegi hea sissejuhatus on lühike sissejuhatus. Ja kui Te ka selle lugemata jätate, siis mitte keegi ei ole solvunud.

Niisiis, sissejuhatuses, me kõik oleme lühemat või pikemat aega elanud-suvitanud Värati nimelises rannakülas Tõstamaa lähedal ja seal ka väga palju süüa teinud.

Pärnu Postimees on ühes oma surematu artiklis nimetanud Väratit „kohaks maailma lõpus“. Seal käsitletakse meie koduküla kui üht bussipeatust kruusatee lõpus keset lagunevaid maju ja kummalisi inimesi. Paraku ei ole kiirvisiidil võimalik tähele panna kõige olulisemat – elustiili. Koht „maailma lõpus“ on ju tõeline kingitus iseendale, kui vaid oskad selle kingitusega õigesti ringi käia.

Kahjuks ei saa me teistele edasi anda Värati rahu ja looduslähedust, aga me saame jagada retsepte, mis on seal tekkinud või uuesti meelde tulnud. Uskuge, need retseptid on kümneid kui mitte sadu kordi järele proovitud ning oma ajaloo jooksul just õigesse mõõtu lihvitud.

Täiesti teadlikult ei ole me retsepte vägisi ühtsesse vormi surunud. Igaühel meist on oma väljenduslaad. See, kuidas oma toidust räägitakse, on ju ka väga oluline.

Tundlikke meeli soovides,
Riin, Madis, Aro, Varje ja Rein

Riin

Madis

Aro

Varje

Rein

Kõik, kes on linnas elanud ja pidanud seal tööl käima, tõenäoliselt teavad, et hommikusöögid kipuvad vahele jääma. Väga erinevatel põhjustel. Aga lõpptulemus on igal juhul ebatervislik ja kurb. Samas, kui on vähegi aega, on hommikusöök kõige nauditavam söögikord üldse. Allpool mõningad Väratis elujõudu andvad retseptid.

HOMMIKUSÖÖGI

Auguga sai

See retsept on pärit Prantsusmaalt, kus tal üks ütlemata peenike nimi on. Aga meie peres kutsutakse seda maakeeli „auguga saiaks“.

Millegipärast meenub see toit lastele just sügishooajal, natuke enne seda, kui päriselt külmaks läheb. Ja ka kevadel lume sulamise aegu. Nii et kui uskuda laste oskusesse õiget toitu valida, võiks seda soovitada just n.ö. üleminekuaja hommikusöögiks.

Valid oma klaaside hulgast sellise suudme diameetriga isendi, millega röstsaiast kena rõnga välja saad lõigata ilma koorikut katki tegemata. Lõikad kõigil saiadel klaasiga keskelt ringi välja. Tirtsutad pannile õli ja lased

KOOSTISOSAD:

- 5 viilu nelinurkset röstiaia (aga ei rösti)
- 5 muna
- 150 g riivjuustu
- Praadimiseks õli
- Soola
- Pipart
- Serveerimiseks murulauku või tilli

kuumaks. Paned pannile nii palju auguga saiu, kui mahub (tavaliselt 2-3) ja nende vahele sokutad ka saiadest välja lõigatud rõngad. Lööd ettevaalikult iga saia sisse

ühe muna. Püüad rebu mitte katki teha. Praed minutikese keskmisel kuumusel, kuni on näha, et munavalge hakkab tasapisi hüübima. Kui muna on nii küps, et saad pannilabidaga saiaviilu koos munaga teist pidi keerata, siis teed seda. Jällegi – püüad rebu mitte katki teha. Vahel ikka juhtub munakollane laiali valguma, aga sellest pole midagi. Paned munale peale kergelt pruunistatud

saiaringi ja riputat üle riivjuustuga. Nüüd paned pannile mõneks minutiks kaane peale ja ootad, kuni juust on sulanud. Siis pakud.

Serveerimisel riputat üle tilli või murulauguga ja pakud juurde tomateid või muud värsket salatit.

Ideaalne tulemus on selline, kus munavalge on hüübinud, kollane vedel, juust sulanud ja sai ei ole kõige selle

juures ära kõrbenud. Aga ka muud variandid on maitavad. Kes ei armasta vedelat muna, peaks praadima natuke kauem ja madalama temperatuuri juures.

Kui sööjaid on rohkem, kui korraga saiu pannile mahub (meil näiteks 5), siis esimesed peaksid oma auguga saiad kohe ära sööma, mitte viisakalt teisi järgi ootama – munakollane kipub kuuma saia sees kiiresti hüübima.

Õhuline maapiimaomlett

Hommik. Oma perega või siis kahekümne külalisega.

Eile pannkooke tegime? Tegime! Täna saime naabertalu Varje käest uue karbitäie mune. Keedumuna või härjasilma teeme? No vot ei lubata kunagi teha – nõutakse omletti.

VAJA LÄHEB:

- Igale sööjale, ka suure isuga tegelasele, üks (maa)muna
- Munadega võrdses koguses (maa)piima
- Sinki, kõige parem on seekord õhukeseks viilutatud poesink, mille lõikad veel ribadeks
- Sibulat, mis on lõigatud õhukesteks viilakateks ja viilakad lammutatud rõngasteks
- Riivjuustu
- Tõenäoliselt mitut panni. Ühele kesksuurele pannile mahub maksimaalselt neljamunaomlett, rohkemat ei tohi sinna toppida.
- Soola ja pipart

Etapp 1

Löö vajalik kogus mune suurde kaussi lahti ja sega kergelt.
 Vala kaussi piima samapalju, kui seal on munamassi. Just nimelt samapalju, mitte lihtsalt mingi tühine sorts.
 Sega kahvliga mõõdukas tempos, aga ära mingil juhul vahtu löö.
 Lisa tunde järgi soola ja sega veel veidi.
 Pane lauaservale ootama.

Etapp 2

Pane pann pliidile ja aja sorts õli kuumaks. Pliit maksimumkuumusel.
 Prae õlis singiribasid ja sibularõngaid niikaua, kuni sink on veidi värvust võtnud ja sibul klaasjas. Ära sibulat jumala eest pruuniks lase.
 Vala singile-sibulale otsa muna-piimasegu, loe viiekümneni ja keera pliidi kuumus maha. Pannile kaas peale.
 Oota
 Riivi ära juust.
 Oota veel.

Etapp 3

Kui omletimass hakkab kergelt taहनema, kontrolli, ega põhi ei kõrbe. Selleks loksuta õrna käega panni. Arvesta, et niivõrd suure piimasisaldusega omletimass on palju õrnem sellest, kuhu on pandud vett, jahu ja muud säärast. Seetõttu on õrnus hädavajalik. Loodetavasti on servad ikka panni küljest

korralikult lahti ja ka keskkohat pole kinni kõrbenud
 Tõsta pannilabidaga omleti üks serv üles ja kalluta panni nii, et vedel pealisosa voolaks omleti alla
 Tee sama ka teise servaga. Kaas kindlasti pannile kähku peale tagasi.
 Oota
 Hurjuta neid, kes väidavad, et nende ema või ämma tehtud omlett saab küll kiiremini valmis
 Oota veel.

Etapp 4

Taba osavalt hetk, kus omleti pealispind on peaaegu hüübinud – panni raputades või kallutades liigub veel, aga voolama enam ei hakka.
 Kata omleti pind ohtra riivjuustuga
 Keera tuli panni alt ära ja kata pann taas kaanega
 Oota veel paar minutit, tõsta pannikaant ja nõruta sinna kondenseerunud vesi üle omleti laiiali. Raputa panni ÕRNALT ja veendu, et omlett on ikka põhja küljest lahti. Vajadusel aita veidi pannilabidaga.
 Keera kõige peale paar ringi musta pipart ja pane kaas tagasi.
 Hüüa seltskond sööma

Järeldämkus:

Kui omleti aluspind siiski veidi kõrbenema läks, süüdistä valjuhäälselt viletsat panni. Tuleviku jaoks äga pane kõrva taha fakt, et pliit oli liiga kuum ja ise olid veidi kannatamatu.

